

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ π.Γ.Δ.Μ. ΣΕ ΝΕΑ ΦΑΣΗ:

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ;

Η επίσκεψη του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας δημιούργησε την αίσθηση ότι ο κ. Μπαν Κι Μουν πρόκειται να αναμειχθεί, προσωπικά, στη διαδικασία επίλυσης του ζητήματος της ονομασίας.

Από τις δηλώσεις που έκανε στις 25 Ιουλίου, στην Αχρίδα, σταχυολογώ τρία στοιχεία: πρώτον, ότι το πρόβλημα του ονόματος έχει «κρατήσει πολύ», δεύτερον, ότι οι «δύο χώρες δεν έχουν ανιψήσει όλα τα οφέλη από την περιφερειακή συνεργασία, την ανάπτυξη και τη συμφιλίωση» και, τρίτον, ότι θα επεδίωκε να έλθει, το ταχύτερο δυνατό, σε «προσωπική επαφή και με τον πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά». Η ενημέρωση της ελληνικής πλευράς έγινε, κατά τα ειωθότα, από τον κ. Μ. Νίμιτς προς τον πρέσβη ε.τ. κ. Αδ. Βασιλάκη.

Εάν πράγματι ο γ.γ. των Η.Ε. θελήσει να δραστηριοποιηθεί προσωπικά, τότε θα φανεί πολύ σύντομα, εντός του Σεπτεμβρίου, επωφελούμενος της «καθιερωμένης» παρουσίας των πρωθυπουργών και υπουργών Εξωτερικών της

Ελλάδος και της π.Γ.Δ.Μ. στην Νέα Υόρκη. Ας μη λησμονούμε ότι τα Ηνωμένα Έθνη, στην περίοδο αυτή, έχουν, κυρίως, να διαχειρισθούν την ολοκληρωτική αποτυχία τους στη Σύρια και στη Μέση Ανατολή γενικότερα.

Βεβαίως, η κατάσταση αυτή δεν είναι σημερινή. Με εξαίρεση την πενταετία 1988-1993, κατά τη διάρκεια της οποίας τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας διαμόρφωναν λύσεις για τη «διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας» στον υψηλότερο κοινό παρονομαστή, η σημερινή αδυναμία αντανάκλα τις αποκλίσεις επιδιώξεων και συμφερόντων των μόνιμων, κυρίως, μελών του. Σπάνιες, ελάχιστες πράγματι, υπήρξαν οι περιπτώσεις που τα υπόλοιπα δέκα-μη μόνιμα μέλη του Συμβουλίου κατόρθωσαν, ουσιαστικά, να τροποποιήσουν την πολιτική και τα κείμενα που είχαν προαποφασίσει τα μόνιμα μέλη.

Έκτρινα σκόπιμο να κάνω αυτή την πολύ συνοπτική και, αναμφίβολα, αποσπασματική παρένθεση, διότι έχει άμεση σχέση αφενός μεν τον τρόπο που ενεπλάκη ο ΟΗΕ στο ζήτημα του ονόματος το 1992-

1993, αφετέρου δε με τον τρόπο που θα επιλέξει -εάν αποφασίσει- να κινηθεί ο Γενικός Γραμματέας. Ο κ. Μπαν Κι Μουν αντλεί, αναμφίβολα, το κύρος του από τη θέση που κατέχει. Είναι όμως αμφίβολο κατά πόσον ο ίδιος προσέδωσε προσωπικό κύρος στη θέση του Γενικού Γραμματέα! Βέβαια, η Ελλάδα δεν πρωτοτυπεί, αλλά πράττει το αυτονόητο, επιδιώκοντας σταθερά να έχει καλούς και αξιόπιστους διπλωματικούς διαύλους επικοινωνίας με τον Γ.Γ. και τους συνεργάτες του.

■ Οι εναλλακτικές δυνατότητες του Γ.Γ.

Στο ζήτημα της π.Γ.Δ.Μ. -όπως άλλωστε και στο σύνολο των θεμάτων που βρίσκονται στη Ημερησία Διάταξη του Συμβουλίου Ασφαλείας- ο κ. Μπαν Κι Μουν δεν θα προβεί σε καμία αποφασιστική κίνηση, χωρίς προηγουμένως να διαβουλευθεί με τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, αρχής γενομένης με τα μόνιμα. Ο Γ.Γ., μετά τις συνομιλίες που είχε στα Σκοπίων και τη -μέσω του κ. Μ. Νίμιτς- ενημέρωση της ελληνικής κυβέρνησης, έχει τις

εξής δυνατότητες:

- Α. Ν' αναθέσει στον κ. Νίμιτς τη διεξαγωγή ενός ακόμη γύρου συνομιλιών στο πρώτο δεκαπενθήμερο Σεπτεμβρίου -εκ του σύνεγγυς και εν συνεχεία απευθείας- με τους δύο διαπραγματευτές, πρέσβεις Αδαμάντιο Βασιλάκη και Ζόραν Γιολέφσκι. Θα αποτελούσε έκπληξη πρώτου μεγέθους, τουλάχιστον για τον υπογράφοντα, διαπίστωση περί σύγκλισης. Κατά τα ειωθότα, ο κ. Νίμιτς θα διαπιστώσει, εκ νέου, τη «βούληση των δύο πλευρών να συνεχίσουν την αναζήτηση αμοιβαίως αποδεκτής λύσης». Θυμίζω ότι ανάλογη, ακριβώς, δήλωση Νίμιτς, λίγο πριν από το Βουκουρέστι, αξιοποιήθηκε, κατά τον καλύτερο τρόπο, από τη διπλωματία της π.Γ.Δ.Μ. στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στην επιδίωξη της ν' ανατρέψει τα επιχειρήματα της ελληνικής αντιπροσωπείας περί επίδειξης κακής πίστης κατά τις συνομιλίες για το όνομα από την πλευρά των Σκοπίων. Τη φορά αυτή, παράπλευρος στόχος θα είναι η έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε. και η προλείανση του, επί του παρόντος, ανώμαλου εδάφους για την ένταξη στο ΝΑΤΟ.

- Β. Αμέσως μετά τη συνάντηση Βασιλάκη-Γιολέφσκι, να διαπιστώσει μεν «την ύπαρξη διαφορών, αλλά και τη δυνατότητα επίτευξης λύσης μέσω αναγκαίων αμοιβαίων υποχωρήσεων», προφανώς, από τις λεγόμενες «κόκκινες γραμμές». Να προσκαλέσει σε κοινή συνάντηση τους υπουργούς Εξωτερικών των δύο χωρών και, εν συνεχεία, τους Πρωθυπουργούς. Στην προσπάθειά του αυτή θα επιδιώξει (και αναμφίβολα θα λάβει) την απαιτούμενη «ομόθυμη στήριξη» των μόνιμων μελών και του Συμβουλίου Ασφαλείας. Στην πραγματικότητα, θα πρόκειται για τη δρομολόγηση μιας διαδικασίας τύπου Camp David ή μάλλον Λουκέρνης (Σχέδιο Άναν).

- Γ. Θυμάμαι ότι, κάποια στιγμή στο παρελθόν, είχε γίνει βολιδοσκοπηση κατά πόσον τα δύο μέρη θα έστεργαν να δεχθούν μια λύση που θα αποτελούσε προϋπόθεση «ήσυχων διαπραγματεύσεων» στην οποία μεν δεν θα είχαν, εκ των προτέρων, ρητά συμφωνήσει, αλλά με την οποία «θα μπορούσαν να ζήσουν», αφού όμως προέβαιναν στην καταχώρηση των αντιδράσεων τους, κυρίως, για λόγους εσωτερικούς. Το «πλεονέκτημα» της πρότασης αυ-

Η ενημέρωση της ελληνικής πλευράς έγινε, κατά τα ειωθότα, από τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ κ. Μ. Νίμιτς (δεξιά) προς τον πρέσβη ε.τ. κ. Αδ. Βασιλάκη στις 26 Ιουλίου.

Ο γ.γ. του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν, κατά την καλοκαιρινή περιόδία του στα Βαλκάνια, ανέφερε ότι πρόκειται να αναμειχθεί, προσωπικά, στη διαδικασία επίλυσης του ζητήματος της ονομασίας.

τικής ήταν ότι καμία πλευρά δεν θα φαινόταν να υπαναχωρεί από τις θέσεις της και η λύση -φαινομενικά, διαδικαστικά και θεσμικά- θα είχε «επιβληθεί» από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, η διαδικασία αυτή πρέπει να έχει, από πολλούς, ενταφιασθεί μετά πολλών επαύων...

■ Η νέα πραγματικότητα

Αυτά, βέβαια, την εποχή που οι σχέσεις έδειχναν να αναπτύσσονται και υπήρχε μια θετική προδιάθεση ενίσχυσης των δεσμών μεταξύ των δύο χωρών σε όλους τους τομείς, χωρίς όμως αυτή η πρόοδος ν' αντανάκλαται και στην αναζήτηση λύσης στο πρόβλημα του ονόματος.

Το κλίμα στις σχέσεις μεταξύ Αθηνών και Σκοπίων κακοφόρμισε ήδη από την 4η Νοέμβριου 2004, την ημέρα δηλαδή της αναγνώρισης της π.Γ.Δ.Μ. σαν

«Δημοκρατίας της Μακεδονίας» από την Administration Μπους. Έκτοτε, στην πραγματικότητα, οι σχέσεις είναι παγωμένες. Οι δέκα συναντήσεις των πρωθυπουργών Παπανδρέου και Γκρούεφσκι δεν οδήγησαν ούτε σε λύση στο ζήτημα του ονόματος μήτε σε άμβλυση του τόνου των δηλώσεων και πράξεων των Σκοπίων. Η Ενδιάμεση Συμφωνία ισχύει τυπικά και όχι ουσιαστικά. Στην πραγματικότητα, έχουν καταστρατηγηθεί όλες οι θεμελιώδεις διατάξεις της.

Η οδυνηρή, για τα ελληνικά συμφέροντα και το διεθνές κύρος της Ελλάδος, ετυμγορία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης -σε μια εποχή μάλιστα που η διεθνής εικόνα της Ελλάδος βρισκόταν στο ναδίρ- αποτελεί μια εξαντλητική και πάνω από όλα «έγκυρη» ερμηνεία του συνόλου, σχεδόν, των θεμελιωδών διατάξεων της Ενδιάμεσης Συμφωνίας κατά τρόπο που καθιστά την ισχύ της ασύμφορη για την Ελλάδα.

Στην ανάλυση της Απόφασης αυτής (βλ. τεύχος Ιανουαρίου 2012 της «ΑετΔ») είχαμε σημειώσει ότι, λόγω ακριβώς της ερμηνείας της από το ανώτερο Διεθνές Δικαιοδοτικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών, η ισχύς είναι ετεροβαρής για την Ελλάδα. Στην πραγματικότητα, ισχύει λόγω εθισμού των πολιτικών και διπλωματικών αντανάκλαστικών μας και όχι λόγω συμφέροντος. Τούτο άλλωστε προκύπτει, με καθαρότητα και σαφήνεια, και στις απαντήσεις που δίδει το υπουργείο Εξωτερικών των Σκοπίων στα πρόσφατα γραπτά -τρία αν δεν απατώμαι- κι αλλά τόσα προφορικά διαβήματά μας για παρα-

Η κλιμάκωση της ρητορικής κατά της Ελλάδος πρόσφερε στον πρωθυπουργό της ΠΓΔΜ Ν. Γκρούεφσκι τρεις συνεχείς εκλογικές νίκες και τη δυνατότητα ν' ασκεί πλήρη και αποκλειστική νομή της εξουσίας στη χώρα του την οποία αποφασίζει να μοιράσει με ορισμένους κυβερνητικούς εταίρους, όταν εκτιμά ότι τούτο είναι προς το συμφέρον του.

βιάσεις της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Δεν υπάρχει ούτε μια απάντηση των Σκοπίων που να μην επικαλείται και να μην παραθέτει και την αντίστοιχη παράγραφο της Χάγης. Τη βρίσκουμε και θα τη βρίσκουμε μπροστά μας συνεχώς. Υπάρχει γραπτή ανταπάντηση της ελληνικής πλευράς που να αμφισβητεί την ορθότητα της συγκεκριμένης Απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου; Όχι! Τότε για ποιόν ακριβώς λόγο επικαλούμεθα την Ενδιάμεση Συμφωνία; Για τους τύπους; Δεν διδαχθήκαμε ακόμη από τα λάθη μας;

Να γιατί, πολύ καιρό πριν από την έκδοση της Απόφασης, ήταν φανερό -προφανώς όχι σε όλους- ότι η σημασία της Χάγης βαίνει πολύ πέραν της ένταξης της π.Γ.Δ.Μ. στο ΝΑΤΟ και της Συνόδου του Βουκουρεστίου. Και ότι οι αυτάρεσκα λεγόμενοι «επικοινωνιακοί χειρισμοί» δεν θα ήσαν αρκετοί, για ν' αντιμετωπίσουν την Απόφαση-κόλαφο.

■ Η πολιτική Γκρούεφσκι

Η πολιτική του Νικόλα Γκρούεφσκι, κατά την τελευταία εξαετία, ήταν, γενικά, προβλέψιμη. Αν θέλω να γίνω κυνικός, θα έλεγα ότι ο ηγέτης του ΒΜΡΟ και πρωθυπουργός της γειτονικής μας χώρας με τις

Μετά τη λήξη της Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ, στο Σικάγο, και το σχηματισμό κυβέρνησης υπό τον πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά, η Ελλάδα δέχεται ενθαρρύνσεις, προτροπές και νουθεσίες από το εξωτερικό για μια συμφωνία με την ΠΓΔΜ.

Μηνύματα φαίνεται, επίσης, ότι εδόθησαν φιλικά μεν, με σαφήνεια δε, και από τον Αμερικανό πρεσβευτή στην Αθήνα Ντ. Σμιθ προς τους αρμοδίους κυβερνητικούς αξιωματούχους, όπως ακριβώς, συνεχώς, δίδονται και προς τους αξιωματούχους των Σκοπίων.

δηλώσεις -κυρίως όμως με τις πράξεις του- είναι ο καλύτερος σύμμαχος όσων στην Ελλάδα, και είναι πολλοί, δεν συμφωνούν σε μια συμβιβαστική λύση στο ζήτημα του ονόματος. Με αλλά λόγια, είναι για πολλούς καθυσχαστικό το γεγονός ότι, όσο είναι ο Γκρούεφσκι στα Σκόπια, δεν πρόκειται να υπάρξει δρομολόγηση λύσης στο όνομα.

Πράγματι, δεν μπορώ να καταλάβω πώς μπορούν ορισμένοι, εκτός Ελλά-

Ο Επίτροπος Διεύθυνσης της Ε.Ε. Στ. Φούλε τάσσεται υπέρ μιας επιτάχυνσης της επίτευξης συμφωνίας, με αμοιβαίες υποχωρήσεις, μέχρι το Δεκέμβριο.

δος και π.Γ.Δ.Μ., να εξακολουθούν να πιστεύουν ότι μια λύση είναι σήμερα εφικτή. Στην πραγματικότητα, εάν κάποιος ανατρέξει στις πολιτικές και διπλωματικές συνθήκες που επικρατούν και στις δύο χώρες από τις 7 Απριλίου του 1993 -οπότε υιοθετήθηκε η Απόφαση 817 του Συμβουλίου Ασφάλειας- δύσκολα θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι σήμερα μια λύση είναι «προ των πυλών».

Ναι, είναι γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια, η κυβέρνηση της π.Γ.Δ.Μ. δέχεται ασυνήθιστες επικρίσεις για τους χειρισμούς της στις διεθνοτικές σχέσεις, στα θέματα ελευθερίας του Τύπου και για τη μεταχείριση κάθε αντιπθέμενου στην πολιτική που ασκεί. Επίσης, δέχεται συστάσεις, νουθεσίες, ενθάρρυνση -πέστε το όπως σας αρέσει- να σταματήσει τις δημόσιες προκλήσεις και τις ενέργειες τύπου αγαμάτων Μεγάλου Αλέξανδρου, Φίλιππου κ.λπ. που δεν απεδείχθησαν η καλύτερη επιλογή και σώφρων πολιτική, για να οδηγήσουν την γειτονική μας χώρα στο ΝΑΤΟ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Σε σύνδεση όμως και με την έναντι της Ελλάδος κλιμάκωση της αρνητικής ρητορικής, η πολιτική αυτή έδωσε στον κ. Γκρούεφσκι τρεις συνεχείς εκλογικές νίκες και τη δυνατότητα να ασκεί πλήρη και αποκλειστική νομή της εξουσίας στη χώρα του. Την όποια αποφασίζει να μοιράσει με ορισμένους κυβερνητικούς εταίρους, όταν

εκτιμά ότι τούτο είναι προς το συμφέρον του. Αυτό το σύστημα διακυβέρνησης και οι συνέπειές του στην σταθερότητα της χώρας δημιουργούν ζωνρό προβληματισμό στις πρωτεύουσες των χωρών που στάθηκαν πάντα στο πλευρό της π.Γ.Δ.Μ. και, ειδικότερα, στην Ουάσιγκτον.

■ Η, υπό εποπτεία, Ελλάδα

Ανάλογου όμως περιεχομένου ενθαρρύνσεις, προτροπές και νουθεσίες δέχεται και η, τελούσα υπό διεθνή εποπτεία, Ελλάδα, οι οποίες δείχνουν να έχουν λάβει καθαρό περιεχόμενο μετά τη λήξη της Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ, στο Σικάγο, και το σχηματισμό κυβέρνησης υπό τον πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά. Παρότι δεν φαίνεται, με τα σημερινά δεδομένα τουλάχιστον, να τίθενται χρονικά ορόσημα, μπορεί να προεξοφληθεί ότι μια επιτάχυνση της επίτευξης συμφωνίας με αμοιβαίες υποχωρήσεις, μέχρι το Δεκέμβριο, είναι μέσα στις προσδοκίες των ΗΠΑ, αλλά και ορισμένων χωρών της Ε.Ε. Επίσης, του αρμόδιου για τη διεύθυνση Επίτροπου κ. Στ. Φούλε, ο οποίος μάλιστα έχει, από καιρού, συνδέσει τη στήριξή του προς την προβολή

της Ατζέντας 2014 κατά την Ελληνική Προεδρία (μια εσφαλμένη και επιπόλαιη πρωτοβουλία της Ελλάδος όπως έχουμε τονίσει και στο παρελθόν) με τη λύση του ζητήματος του ονόματος και την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων μεταξύ Ε.Ε. και π.Γ.Δ.Μ. Η Ελλάδα δεν έχει το μονοπώλιο της καλής πληροφόρησης στις Βρυξέλλες. Υπάρχουν αρκετοί που σπεύδουν να ενημερώνουν επακριβώς και λεπτομερώς και την π.Γ.Δ.Μ.

Ριψοκινδυνεύω την εκτίμηση ότι, από τον Ιούνιο, έχει παύσει να λειτουργεί ανασταλτικά η εκτίμηση σημαντικών παικτών της διεθνούς κοινότητας ότι το ζήτημα του ονόματος δεν θα έπρεπε να επιβαρύνει τους χειρισμούς της κυβέρνησης της Ελλάδος λόγω της ήδη δεινής κατάστασης στην όποια βρισκόμαστε, λόγω κατάρρευσης και κινδύνου χρεοκοπίας. Με άλλα λόγια, εάν ερμηνεύω σωστά τα μηνύματα και τις πληροφορίες, η εν προκειμένω «μακρά και άτυπη περίοδος χάριτος», ένεκα της γενικότερης εικόνας που εκπέμπουμε, φαίνεται να βρίσκεται προς το τέλος της. Τα μηνύματα φαίνεται, επίσης, ότι εδόθησαν φιλικά μεν, με σαφήνεια δε και από την αμερικανική πρεσβεία στην Αθή-

να προς τους αρμοδίους κυβερνητικούς αξιωματούχους. Όπως ακριβώς συνεχώς δίδονται και προς τους αξιωματούχους των Σκοπίων.

Κατά το τρίμηνο Σεπτεμβρίου -Δεκεμβρίου 2012, πέραν της γενικής και βαθιάς κρίσης που σπρώχνει όλο και πιο κάτω την Ελλάδα, εκτιμώ ότι θα καταστούμε μάρτυρες μιας νέας συντονισμένης, εντατικής και πολυκεντρικής (Νέα Υόρκη, Βρυξέλλες, Ουάσιγκτον) προσπάθειας για επίλυση του ζητήματος της ονομασίας. Η προσωπική μου αντίληψη και γνώμη είναι ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες στην Ελλάδα και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Γκρούεφσκι), οι προσπάθειες για λύση δεν μπορούν να τελεσφορήσουν. Εάν δε μιλάμε για «λύση» (με εισαγωγικά) θα καταρρεύσει την επαύριον της δημοσιοποίησης της.

Και κάτι ακόμη: το ζήτημα του δημοψηφίσματος -και στην Ελλάδα- για το όνομα είναι ένα, πρώτης τάξης, διπλωματικό όπλο το όποιο δεν μπορούμε να απεμπολήσουμε, εάν διατηρηθεί στα Σκόπια. Είναι, κατά τη γνώμη μου, ένα βασικό μέσο άμυνας, εάν προκύψει σκηνικό ή σενάριο τύπου Λουκέρνης...

ΑΡΜΠΕΝ ΤΖΑΦΕΡΙ: ένας αληθινός ηγέτης

Είχα ήδη στείλει προς δημοσίευση το άρθρο, όταν με θλίψη πληροφορήθηκα το θάνατο του Άρμπεν Τζαφέρι. Είχαμε πολύ στενή συνεργασία από το 1994, όταν επί ελληνικού εμπάργκο υπηρετούσα στην π.Γ.Δ.Μ. ως επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Αποστολής Παρατηρητών (ECMM). Οι σχέσεις μας σφυρηλατήθηκαν, όταν ανέλαβα επικεφαλής της Ελληνικής Διπλωματικής Αποστολής στα Σκόπια το 1995(Γραφείο Συνδέσμου). Δεν σας κρύβω ότι ήταν συνεχώς, από τότε, συνομιλητής μου στο αλβανικό ζήτημα και, γενικότερα, στις σχέσεις της Ελλάδος με τους Αλβανούς γείτονες της. Ήταν ένας φιλόσοφος με πολύ εκλεπτυσμένη σκέψη και μέθοδο ανάλυσης. Ο Άρμπεν Τζαφέρι είδε, πολύ πιο μπροστά από άλλους, τις εξελίξεις στην π.Γ.Δ.Μ. και στο Κόσοβο. Άλλωστε η ζωή του ήταν μοιρασμένη μεταξύ Αϊβαλίας -έξω από την Πρίστινα- και Τέτοβου.

Προέβλεψε, με ακρίβεια, σε μια ιστορική ομιλία του στο Τέτοβο, τον Ιούνιο του 1997, τις διεργασίες μέσα στον αλβα-

Ο Άρμπεν Τζαφέρι είδε, πολύ πιο μπροστά από άλλους, τις εξελίξεις στην ΠΓΔΜ και στο Κόσοβο.

νικό παράγοντα. Πρόσφατα, συναντηθήκαμε σε ένα ξενοδοχείο έξω από την Πρίστινα. Ένας κοινός φίλος από το Τέτοβο με ειδοποίησε στις 18 Ιουνίου να ανεβώ να τον συναντήσω στην Θεσσαλονίκη. Μου ήταν αδύνατο. Εν συνεχεία, πήγε στην Αγγλία για θεραπεία. Είχαμε κανονίσει να συναντηθούμε, πριν από μερικές εβδομάδες. Για πρώτη φορά, τα μηνύματά μου έμειναν αναπάντητα. Τώρα, καταλαβαίνω.

Όπως συνήθως συμβαίνει, το έργο και η προσωπική συμβολή του Άρμπεν Τζαφέρι στην προβολή των συμφερόντων των Αλβανών στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και για το Κόσοβο, τα τελευταία χρόνια, ξεχάστηκε ή υποβαθμίστηκε. Νέα πολιτικά πρόσωπα,

που αναδείχθηκαν μέσα από ένοπλες συγκρούσεις, κυριαρχούν στο πολιτικό στερέωμα. Και όμως, ας επιτραπεί σε ένα φίλο από την Ελλάδα να θυμίσει ότι όλοι του οφείλουν πολλά. Μερικοί δε τα πάντα. Η αναγνώριση της προσφοράς του είναι καθολική και χωρίς μικροπολιτικές σκοπιμότητες.